

Gebruik van spatzeilen voor het kajakvaren – een kanttekening!

Gevolgd door – slimme acties voor veilig spatzeil gebruik!

Spatzeilen worden veelvuldige gebruikt in de kanosport. Meestal om droog te blijven als er een golf langkomt, of om te zorgen dat je kajak niet volloopt als je net iets te enthousiast aan het opkanten bent. Ook is een spatzeil handig als je gaat rollen – want dan loopt je kuip niet vol met water.

Allemaal zeer nuttig, maar een spatzeil heeft nog een belangrijke functie: dat is dat een spatzeil los moet komen voordat je uit je kajak kan komen als je per ongeluk (of expres) bent omgegaan.

Spatzeilen zijn er in verschillende maten, materialen en uitvoeringen, maar gemeen hebben ze dat:

- Er altijd een panieklus op zit – een lus waaraan je kan trekken om het spatzeil los te krijgen.

Nu zijn spatzeilen bijzondere apparaten – meestal doen ze hun werk goed: ‘water tegenhouden’ – we merken wel of deze functie nog werkt, maar de andere functie: ‘moet los kunnen komen in paniek’ – gaat het dan ook goed?

Nu zou je denken – dat hebben ze mooi geregeld – als er iets mis gaat, dan trek ik aan de lus en klaar is Kees. In een ideale wereld zou dat inderdaad zo zijn, maar helaas is de wereld dat niet, want: er gaat wel eens iets mis, denkend aan de volgende mogelijke scenario's:

- je hebt per ongeluk de panieklus van je spatzeil in je kuip gestopt – en je kan er niet meer bij
- je gaat per om en je trekt de panieklus van je spatzeil af (maar spatzeil blijft zitten) – stuk dus
- je gaat om en ondanks dat je panieklus goed zit – kan je deze niet vinden
- je trekt hard aan je panieklus – maar het spatzeil wil maar niet loskomen

Allemaal situaties die voor kunnen komen, waarvan ik weet dat 3 van de 4 zijn voorgekomen (of bij mij, of bij anderen in mijn groep, of in groepen van mijn mede (zee)instructeurs: best dichtbij dus.

Degenen die dit wel eens hebben meegemaakt, daar lig je dan: ondersteboven met een alsmaar kleinere hap lucht tot je beschikking en je spatzeil wil niet los... Dit zijn angstige momenten want:

- de lucht raakt een keer op – en nu nog sneller, kom ik hier nog uit?
- heeft iemand het gezien? – en zo ja – kunnen ze bij me komen?

- en in de ergste gevallen – ‘dit was het dan...’

Op het moment dat je de panieklus wil gebruiken:

- weet je pas dat het werkt: er zit geen waarschuwinglampje op van ‘nu doe ik het even niet’
- faalt deze, dan zit je direct in serieuze problemen: want je komt niet uit je kajak, terwijl je ondersteboven ligt in het water
- er zit geen tweede methode ‘kant en klaar’ op je spatzeil om deze te openen

Speciaal om deze redenen zijn er mensen die niet met een spatzeil willen varen – omdat ze dit te eng vinden en eigenlijk begrijp ik dit ook wel. Maar ik vaar wel met een spatzeil want er zitten ook grote voordelen aan (comfort, in golven kunnen varen zonder dat je kajak vol loopt, extreem kunnen opkanten, beschermt tegen onderkoeling etc.).

Het goede nieuws: we kunnen ons zelf wel opleiden en trainen om de kans dat we zo’n onaangenaam spatzeilincident meemaken flink te verkleinen – en bijna zelfs te elimineren.

Ik noem ze maar even slimme acties voor veilig spatzeil gebruik! Deze slimme acties hebben betrekking op jezelf en je vaarmaatjes.

- Slimme actie 1: zorg dat je ook je spatzeil los kan maken zonder de panieklus te gebruiken:
 - kan je de rand van je spatzeil los maken door de rand te pakken en deze los te trekken – (desnoods met twee handen)
 - kan je het spatzeil los maken door je knie te gebruiken om deze los te duwen?
 - kan je nog een andere manier bedenken om je spatzeil los te maken?
 - oefen dit ook regelmatig (veilig – dus eerst op de kant!)
- Slimme actie 2: zorg dat je jouw spatzeil ook los kan maken met je ogen dicht
 - het kan zijn dat je onderwater niet zo veel ziet – dus hoe kom je bij je lus (of noodpakpunt zoals bij slimme actie 1)
 - oefen dit regelmatig (veilig – dus op de kant): doe je spatzeil om – sluit je ogen – en vind eerst de kuiprand, dan de noodlus en maak deze los
 - oefen ook met je ogen dicht met je methode(s) voor slimme actie 1 ‘de alternatieve losmaak methode(s)’
- Slimme actie 3: let op voor vertrek of jouw panieklus ook buiten de kuiprand zit
- Slimme actie 4: let op als je vertrekt dat je kanomaatjes ook de noodlus buiten de kuiprand hebben zitten
- Slimme actie 5: vaar je regelmatig met wanten/ handschoenen – dan ook de bovenstaande acties uitvoeren met wanten en /of handschoenen
- Slimme actie 6: vaar je met een ander spatzeil/ kajak/ of combinatie hiervan – alle slimme acties doorlopen voor vertrek!

- Slimme actie 7: verspreid de slimme acties – naar andere vaarders/ clubs/ organisaties.

Het voordeel van het oefenen is dat je het al hebt gedaan en weet hoe het moet en dat het werkt. Je hoopt het nooit nodig te hebben – maar zou het wel gebeuren dan heb je het al geoefend, en dat betekent dat het al een bekende handeling is.

Om hierin geoefend te blijven kan je ook overwegen om elke tweede uitstap de alternatieve manier van spatzeil losmaken te gebruiken.

Ik ben ook weleens vaarders tegengekomen die dit probleem hadden opgelost door een opvouwbaar mesje mee te nemen in hun zwemvest, want dan 'konden ze het spatzeil lossnijden'. Toen ik vroeg laat maar eens zien, duurde het ongeveer twee minuten voordat het mesje tevoorschijn en uitgekapt was (zat onder de roest), waarna ik vroeg: 'En in paniek, zou dit werkbaar zijn?'..., kwam men toch tot de conclusie dat die optie niet echt werkbaar was.

Als afsluiter zou ik een stelling willen formuleren:

'Een spatzeil gebruiken zonder een geoefende tweede manier beheersen om deze los te maken is een gevaar voor jezelf'

Dat betekent dus ook – als je een nieuw spatzeil gaat passen – neem je kajak mee en oefen meteen. Lukt een alternatieve methode niet om je spatzeil los te maken, dan is deze niet geschikt: niet kopen dus!

Arjan van Brakel (zeekajakinstructeur/ tochtleider)